

Піلسудський, Масарик, Картер... Довіра народу — ось умова, що дозволяє увійти в історію лідером своєї країни

Жорна ХХ століття перемелювали цілі народи, без жодних сентиментів тасували мільйони людей. Падали імперії, на карті світу з'являлися інші держави. Час великого збурення призвів до краху колоніальної системи, хоча досі залишаються нації, яким не вдалося втілити свої природні прагнення в оболонку держави, а ті, яким удалося це зробити, не можуть позбутися постколоніального статусу... Як ті чи інші події відбилися на долях конкретних народів і держав? Як тим чи іншим національним лідерам вдавалося переламати хід історії, що складався не на користь їхніх держав і націй? Ідея Олекси Підлуцького, автора книжки «25 портретів на тлі епохи», полягала в тому, щоб крізь призму життя й діяльності видатних державних діячів ХХ століття подивитися на історії їхніх країн.

Цей понад 450-сторінковий том — плід десятирічної праці журналіста й дослідника. Нинішнє видання, вже четверте, нараховує 25 розповідей про політичних лідерів ХХ століття — Масарика, Піلسудського, Маннергейма, Бенеша, Франко, Броз Тіто, Ганді, Бен-Гуріона, Аденауера, Цзяна Цзінго, Ергарда, Кекконена, Кадара, Косигіна, Лі Куан Ю, Дубчека, Брандта, Піночета, Тетчер, Ден Сяопіна, Картера, Івана-Павла Великого, Рейгана, Гавела та Валенсу.

З огляду на обсяг статті обмежимося кількома постатями. Почнімо з Юзефа Піلسудського, до речі, не етнічного поляка, а литвина. «Литвин, — пише Підлуцький, — це не зовсім литовець у нинішньому розумінні слова. Це — шляхтич литовського або білоруського походження з Великого князівства Литовського, спершу самостійного, а потім об'єданого з Королівством Польським в єдину Річ Посполиту». Внаслідок поразки Січневого польсько-литовського повстання 1863 року — а Піلسудський народився через чотири роки опісля — машина русифікації запрацювала на повну потужність. «Головною метою виховання було переконати дітей в другосортності польської мови та культури, довести їм, що життєвий успіх можна досягнути лише на «общерусських» шляхах». Саме зі стін школи малий Юзеф виніс ненависть не лише до царату, але й до Росії як такої і до російської мови та культури. Саме там він вирішив присвятити своє життя руйнуванню Російської імперії.

Мабуть, російський фактор не міг не позначитися на геополітичних поглядах Піلسудського, зокрема й щодо України. Задовго до іншого великого політика польського походження Збігнева Бжезінського він стверджував, що Росія перестане бути імперією і не нестиме загрози багатьом країнам тільки тоді, коли «з-під її влади буде вирвано Україну». А в кінці життя він скаже: «Я програв своє життя. Мені не вдалося створити

вільну від росіян Україну».

У діяльності Пілсудського були й інші «українські сторінки». Саме він ухвалив рішення розпочати військово–політичну акцію під назвою «пацифікація» — начебто в українських селах Галичини і Волині завелися терористи. Шкода, що автор не торкнувся цієї болючої теми. Згадаю тут розповідь мого батька, який не з книжок знав, що це таке польське «умиротворення». Одного дня 1930 року на його рідне село Белелуя, що неподалік Снятина Івано–Франківської області, з кількох сторін налетіла польська кіннота. Всіх, хто траплявся дорогою, били і шмагали нагайками. В центрі села була хата–читальня. Польські «миротворці» винесли звідти книжки і підпалили їх.

Ще один герой «25 портретів...» — Томаш–Гарріг Масарик — був за походженням словак, пізніше «усвідомив» себе чехом, а словаків вважав тільки гілкою чеської нації. Та попри це, він запровадив термін «чехословаки». Але найбільша його заслуга була в тому, що він ще до закінчення I Світової війни добився від Франції і Велико–британії визнання Чеської національної ради як тимчасового уряду неіснуючої Чехословацької держави. До речі, ставлення Масарика до незалежності України було негативним, бо це могло б послабити Росію. Остання ж, на його думку, була головною протидією німецькій експансії на Схід. Мабуть, цим пояснюється активна підтримка русофільства у Підкарпатській Русі (нинішнє Закарпаття) у міжвоєнний період.

У розділі, присвяченому фінському маршалові Карлу Маннергейму, іменем якого названо фортифікаційні споруди на Карельському перешийку і який успішно протистояв регулярній Червоній армії та військам НКВС у 1939—1940 роках, автор наводить вельми символічну паралель: «Раднарком РРФСР визнав повну державну незалежність України і Фінляндії в один і той самий день — 31 грудня 1917 року... Обом молодим державам довелося вести криваві війни за незалежність. «Маленька» різниця полягає лише в тому, що Фінляндія ту війну таки виграла, а Україна програла».

До речі, Олекса Підлуцький влучно послуговується історичними паралелями. Це такий собі метод «примусу до мислення». Причому такі паралелі він знаходить і на азійському континенті, адже успіхи вихідців із цієї частини світу не менш цікаві й показові, ніж діяльність європейців чи американців.

Наприклад, у матеріалі про маловідомого пересічному читачеві Лі Куан Ю автор порівняв його з довголітнім кубинським лідером: «Лі Куан Ю став прем'єр–міністром Сінгапуру, на той час «самоврядної» колонії Британської імперії, далекого вже 1959 року — кілька місяців по тому, як до влади в іншому кінці Землі прийшов молодший від нього на два роки Фідель Кастро. Тоді чи не весь світ із захватом стежив за «полум'яним команданте», який присягався за кілька років побудувати на Кубі земний рай, і ніхто не звертав уваги на скромного Лі, який просто обіцяв, що докладе всіх зусиль, аби Сінгапур вижив. Сьогодні переважна більшість кубинців живе у злиднях, отримуючи за картками рис та олію, сорочки та шкарпетки, а Сінгапур перетворився на одну з найрозвинутіших країн світу». В 1959 році, коли Лі Куан Ю прийшов до влади, валовий внутрішній продукт Сінгапуру в перерахунку на одного мешканця становив 400 доларів, а 2009 року — 49,8 тис. доларів. Хоча в 1990 році керівник Сінгапуру пішов у відставку, він досі

безпосередньо впливає на стратегію розвитку країни через спеціально створену для нього посаду, якої ніде немає, міністра–наставника. Його авторитет у країні незаперечний. Саме він запровадив високі штрафи (до 600 дол.) за кинуті недопалки і заборонив жувальну гумку. За її наявність штраф може становити 1000 дол. Без довіри — а це, за твердженням самого Лі Куан Ю, є ключовим словом у досягненні успіху країни — цього не вдалося б реалізувати.

Тарас Марусик, [Україна молода](#)

Читайте також статтю з даної теми в ["Дзеркало тижня. Україна"](#)